

V torek, četrtek in soboto
izhaja in volja v Mari-
boru brez posiljanja na
dam za vsa leta 8 gl. — k.
za pol leta . . . 4 . . . — k.
za četrt leta . . . 20 . . . — k.
Po pošti:
za vsa leta 10 gl. — k.
za pol leta . . . 5 . . . — k.
za četrt leta 2 . . . 60 . . . — k.
Vredništvo in opravnitvo
je na stolnem trgu (Dom-
plata) hiš. št. 184.

SLOVENSKI NAROD.

Oznanila:
Za navadno dvestopno
vrsto se plačuje
6 kr., če se tiskane krat.
5 kr., če se tiska krat.
4 kr., če se tiska krat-
veče vsimank se plači-
jejo po prostoru.
Za vsak tisek je plati-
stolek (štampelj) za 30 k.
Kopirski se ne vračajo,
dopisi naj se blagovoljno
frankjejo.

Vabilo na naročbo.

S početkom aprila meseca se začne novo naročevanje na „Slov. Narod“. Cena je naznanjena na čelu našega lista. Naročniki, katerim je naročilo že poteklo ali jim do 1. aprila poteče, prošeni so, naj vsaj do 25. t. m. svoje naročilo ponové, da pošiljanje ne pride zopet v nerad. Najkrajše in z najmanjšimi stroški se naročuje po poštnih nakaznicah (Postanweisung). Dobro bi bilo, ko bi dosedanja naročniki prideli adresni zavitek, novi pa napis prav jasno pisali.

Vsled zadnje naše obljube so nam nekteri prijatelji „Slov. Naroda“ že pridobili po enega, celo po tri nove naročnike, vendar dozdej še ne toliko, da bi mogli že prihodnje četrletje začeti z dnevnikom. Ako se pa tudi to četrletje naročniki množé, kakor po novem letu, spremenimo negledé na nove žrtve naš list drugo polletje v dnevnik, da tudi v tej zadevi ustrežemo željam in potrebam mnogokrat izrečenim: Naprej!

Administracija „Slov. Naroda.“

Ravnopravnost ex offio.

II.

Naši čitatelji, katerim smo imeli priliko podati Svetčev govor o preznanam in že neimenljivem paragrafu, kterega se vlada, če Hasnerja prav umeno, že sama kesá, da ga je izdala, — in katerim smo tudi površen Hasnerjev odgovor v njegovi celoti podali, vedó, da oba govora nismo vzeli v časopis, kot izjave, katerih bi bili tako zadavoljni, da jima ni ničesa pristaviti. Ko bi bil Svetec stari Svetec, govoril bi bil o paragrafu 19. vse drugače; in govoril bi bil o ustavi drugače, o kateri celó Hasner spozna, da je vzela za nas Slovane najvažnejši paragraf le nerada vá-se, in sicer le s tihim pridržkom: „ultra posse nemo tenetur“, — in ta „posse“ si dela sama in menda vé zakaj ga dela.

Tirjatve slovenskega naroda nimajo središča v želji višega učilišča, tudi ko bi se bilo to v Svetčevem govoru kazalo, česar pa mi nismo našli. Stara navada vseh tistih ki imajo ktero misel pobijati, ali željo odbijati, pa čutijo, da jim ni lahko, je ta, da stvar pretirajo in je ne primejo v sredi. Mi Slovenci tudi ne želimo, da se začne pri nas zidati od strehe začeni; mi ne želimo nemških ljudskih in srednjih, pa narodne viš ošole, ki bi bila tako brez prave podloge. Ravno tu pa vlada ni storila še ničesa, in kakšna je njega dobra volja, to se je videlo, da samo en primer omenjamo, lani ko je govor bil o ljutomerski šoli.

Listek.

Narodopisne slike iz našega naroda.

III. Vinski običaji.

(Konec.)

II. Oncu mislim ne bo odveč, če še povem, kakšen je red pri vinskih gostijah po hrvaškem Zagorji. Stara narodna pesem pravi: „Zagorec ni nikdar prodal vina, — izpil ga je sam in vesela družina.“ In zares, malokje se tako veselo živi, kakor po hrvaškem Zagorji. Gostije so tako rekoč na vsakdanjem dnevnem redu. Zdaj je tega župnika god, zdaj onega vlastelina; tu se ženi mlad kicoš, tam se udaje hči bogatega trgovca; tu se obdržava „reštalacija“, tam je cerkveni shod; tu so šolski izpiti, tam trgategv itd. in pri vseh teh in enakih priložnostih, ali kakor se pravi „tituluših“ se gosti in časti. Sploh se more o Zagorcu reči, da je velik ljubitelj veselih družtev. Za njega „nikaj na svetu lepšega ni, — nego v društvu veseli vsi.“ Lepo sprejema domačin povabljene goste. Vsakemu gre do hišnega praga nasproti, vsakemu poda roko, za vsakega ima lepo besedo! Domačin sedi navadno v sredini podolgovate mize, okrog njega pa povabljeni gostje in domača družina. Po julij povzame domačin besedo, pozdravi vpukno drustvo, ki „poleg stare navade se zebalo je,“ ter predloži, naj se po starem običaji izbere stolaravnatelj. Navadno se tisti, ki ga je domačin predložil, per acclamationem sprejme. Celi organizem je skoz in skoz parlamentaričen. Poslovnik je vsakemu poznan, in v dvojbenih slučajih se zmerom na to poziva, da je to „poleg stare navade.“ Izbrani stolaravnatelj se spodobno zahvali za podeljeno mu dostojanstvo, ter se izjavi, ali jo sprejema ali ne. Če iz kakvih god razlogov stolaravnateljstva ne sprejme, izbere se drug. Če se pa izjavi, da hoče biti stolaravnatelj, trčijo vsi gostje redom z njim, in s tem je društvu glava postavljena, in stolaravnatelj slovesno inštaliran. Stolaravnateljem biti ni kar si bodi, posebno če je društvo veliko in odlično. On more znati z blago pa vendar odvažno roko društvo vladati. On mora imeti to, kar se imenuje takt. On mora poznati goste in in več ali manj tudi njih socialne razmere, pred vsem pa mora biti govor-

Minister uka pravi, da ima vlada odločen namen vse „žrtvovati.“ O žrtvovanji vlada pač ne sme govoriti, in žrtve Slovani menda tudi nočemo. Mi plačujemo davek tako kakor vsak narod, če bolj ne. Baš mi smo leta in leta žrtvovali in žrtvujemo. In ako nam vlada da nekoliho narodne pravice v naše šole, to ni žrtva od njene strani, to je gola dolžnost.

Ker ni naša naloga in bi pravega namena ne imelo Hasnerjev govor stavek za stavkom pobijati in povsod primerjati istino z besedo, naj ostane pri teh aforizmihi. En političen uk pa glasno govori tudi iz tega Hasnerjevega govora našim poslancem. In če so prav ti že dolgo časa gluhi in slepi, storimo vendar dolžnost, ako tudi tu kažemo na tisto rdečo nit, ki se vleče v vladni politiki Slovincem nasproti in se vidi tudi v tem govoru. Vidi se, da ta vlada in vladni može te stranke nam ne bodo nikdar dali ravnopravnosti, kakor jo za sebe sami hočemo. Vidi se, da vladi dobre volje manjka, da se hode namesti upeljave našega jezika v šole rajše iskalo izgovorov premajhne kulture, pomanjkanja učiteljev, pomanjkane učencev itd. itd.

In ker je to tako, ne vemo kako bi vendar pravi slovenski zastopnik mogel s svojim sodelovanjem tako vlado podpirati. Torej v dveh letih smo toliko za narodno ravnopravnost dosegli, da vlada izreče, da ima nevidno dobro voljo. Ve to g. Svetec, ve g. Toman in vedó vsi, pa stanovitno sedé na Dunaji.

Ozir na zadnje čase slov. politike.

(Dalje.)

Zatorej pričakujemo od slovenskih in drugih političnih oportuncev, da bodo temu oportunistvu konec napravili in nič več ne podpirali politike, ktera, ko se od zadnjih volitev sem ne more več s „posameznimi narodnimi vekači“ izgovarjati in zagovarjati, se ne ustraši tudi celih ravnopravnost zahtevajočih narodov in krajstev zločincem in veleizdajalcem prištevati ter jih energično preganjati, med tem ko puntarske Magjare povzdiguje in v zvezde kuje. Magjarska trma že sila mnogim Nemcem zgago dela, kako bi Slovanom dišala, katerim je nemško-magjarsko pjonirstvo tako nemilo, in ki je zraven tega tudi obstanku Avstrije in ustavni svobodi sploh popolnoma nasprotna? Glavna naloga vsake ustave je, ali vsaj morala bi biti — uredničenje pravila: „Nihil de nobis, sine nobis“ — nič o nas, brez nas; toda dokler trma nemškomagjarska ne odneha, dokler se federalizem ne vpelje, ki bi tudi nam Slovincem zedinjeno slovensko domovino privoščil in zedinjeni Sloveniji, kakor vsem drugim skupinam obširno avtonomijo poделil, ne bodemo, kakor nas dozdanja skušnja živo učí, nikdar nič dobrega od tistega ustavnega „nihil de nobis, sine nobis“ okusili, če bi prav same Cicerone za poslance imeli, ki bi nam le to zahtevali, kar ves narod želi; marveč sklenilo se bo de nobis vselej le to, kar se bo nasprotnikom našim poljubilo.

nik, in sicer improvizator. Nekteri so zavolj svojih stolaravnateljskih sposobnosti celo na glasu. Mene, ko sem prvokrat v takem društvu bil, je govorljivost stolaravnatelja zares osupnila. Stolaravnatelj se mora vsakter v ime lepega reda pokoravati, in njegova oblast gre celo do tega, da sme gosta, ki se nepristojno in nespodobno obnaša, javno pred vsemi na red pozvati in posvariti. Svoje vladanje stolaravnatelj s tem začne, da si izmed gostov izbere enega, in če je večé društvo tudi dva „fiškusa.“ Fiškus ta je stolaravnateljjev adjutant. On je izvršilna oblast v društvu, in zato mora v vsem stolaravnatelju pomagati. Kadar se zgodi, da mora stolaravnatelj od mize oditi, prevzame njegov fiškus začasno društveno vladanje, in s tem se redu pogubnemu interregnumu v okom pride. Navadno se za fiškuse postavljajo najmlajši gostje, in v tem obziru ima fiškus mnogo analogije s „fuksom“ nemških bursev. Po kislem zelji se začno napitnice. Stolaravnatelj nazdravi prvega domačina, in potem vse goste po tistem redu, po katerem okoli mize sede. Vsako nazdravljenje mora v večí govor vplesti. Napitemu, — „da sam ne bo živel na tem čalarnem svetu, nego da se bo veselil“ itd. — se pridodaje „družica ali pajdašica.“ Tudi duhovnim se pridodajejo v napitnicah družice. To je tako navadna fraza, da pod njo decorum reverendae nič ne zgubi. Bil sem v društvih, v katerih so se sivolasm Zagrebškim kanonikom mlade gospice kot družice v napitnicah pridodajale. Pri vas v Cislajtaniji bi bilo kaj takega nečuvnost, in bi bog ve kake vse nepovoljne nasledke imela, če bi se v konzistorialni kancelariji zvedila. Navadno stolaravnatelj nazdravlja, fiškus pa nazdravljenemu družico izbere. Z nazdravljenim gostom trkne celo društvo. On se mora malo kesneje v ime njemu pridodane družice, in se ve da tudi v svoje za napito zdravico s tem zahvaliti, da polno kupico suhega vina izpije. Fiškus ima paziti: ali je bila kupica do roba polna, ali ni bilo morebiti vino vodeno, in ali se je do zadnje kapljice izpilo. Pri zahvali se malokteremu prizaneso, da mu ni treba polne kupice suhega vina izpitij. Potem ko so na tak način vsi gostje nazdravili, napije nazadnje fiškus še stolaravnatalju. Od sedaj se začne obče napitnice n. pr. domovini, narodu, svobodi, napredku in enake. To se mora Hrvatom pustiti, da ga ni večega društva med njimi, v katerem se ne bi take, domorodno mišljenje pričajoče zdravice napivale.

Naj se torej nikdo ne čudi, da se Slovenci in sploh vsi avstrijski Slovani zdaj že toliko let v Avstriji vladajoče ustave veselijo ne moremo, in da nas zlasti sedanja dualistična ustava v opozicijo sili, kajti ona je Ogrom vse po volji storila, nam pa nova, še večja bremena naložila, pa mesto da bi nam v plačilo za to stare, po nemškem absolutizmu nam zasekane krvave rane celila, nam jih pomnožuje, ker njeni toliko hvalisani liberalizem v tem obstoji, da sedanji liberalni Bachi čez najpravičnejše in najpohlevnejše želje naše prav zaničljivo in demonstrativno na dnevni red prestopajo. Za tako neliberalno ustavo se lahko nemški in magjarski pijačari, po slovenskih deželah gospodujoči slovanskonomški in slovanskomagjarski odpadniki, ki svoj začasni dobiček več obravljajo, nego obstanek Avstrije, navdušujejo in „verfassungsbankette“ napravljajo. Slovani pa se za tako ustavo navduševati ne morejo in se nikdar navduševali ne bodo, če se prav zaradi tega zlobno sovražnikom ustavnosti mračnjakom in reakcionarjem prištejajo. Ustava je lepa in vse hvale vredna reč in baš Slovani smo ustavnosti svobode najpotrebnejši; pa med ustavo in ustavo je velikansk razloček. Nesvobodna svoboda „osrečuje“ v dualizmu vse avstrijske Slovane, in jih bo osrečevala, dokler se dualizem federalizmu ne umakne, kajti dokler koli se to ne zgodi, morali bodo Slovani le grenke lupine griziti, jedra pa Nemcem in Magjarom prepuščati, kateri bodo po stari navadi le slovanskim odpadnikom kaj privoščili.

Slovenskih drž. poslancev sveta dolžnost je nemškim gospodom v reihsrathu še enkrat vse to razložiti, potrebo federacije in zedinjene Slovenije dokazati, povedati jim, da ni ene minute več krive politike podpirati ne morejo, ktera v svoji slepoti iz slovensko-hrvaškega Primorja v pogubo Avstriji raji „novo Benečijo“ ustvarja, nego da bi od pamtveka zveste Slovence v celoto zedinila ter iz njih najmočnejšo trdnjavo zoper garibalizem in bismarkizem si napravila: in če vse to nič ne izda, je njih sveta dolžnost, od reihsratha s Poljaki ali tudi brez Poljakov za vselej se posloviti, če jim se prav sovražito ustave, šuntarija, puntarija ali Bog ve kaj še vse očita. Fiat justia et pereat mundus! Izstopa iz takovega zbora jim po pravici nikdo v greh prištevati ne bo mogel najmenj pa Nenci in nemškutarji naši, kateri slovenski Ljubljani še postavno izvoljenega slovenskega župana privoščili niso, ker jim je bila že narodnost njegova, dasiravno je bil pravičen tudi ljublj. Nemcem, vzroka dovolj, da so sklenili, sej postavnega mestnega zbora se ne vdeleževati, dokler jim bo on predsedoval. — Toliko poslancem slovenskim. —

Pa tudi naše „učiteljice in voditeljice“ naj vendar enkrat že spoznajo, in ako spoznajo, naj nikar več ne tajé, da njih postopanje od nesrečnega dne 6. aprila 1867, kterega je ljublj. dež. zboru volitev v „neustavni“ reihsrath vršila, ali od še bolj nesrečnega dne 5. junija, v katerem so slovenski drž. poslanci tako lepo soglasje s Slovenci razkopali, zato, da v soglasje z Blagotinščaki stopili, ni pravo in hvalevredno bilo, in da imajo ono, ali prav za prav tisti gospod, kterega one „ljubljenca slov. naroda“ menjuje, kakor smo ga tudi mi poprej imenovali in bi ga radi še imenovali, kolikor toliko na vesti uresničenje nemško-magjarskega dualizma in vse hudo, kar je iz njega Slovincem, Slovanom sploh in tudi „Novicam“ samim prizviralo.

„Novice“ so s svojo krivo politiko, zlasti pa z zamudo dobrih del v poslednjem času veliko zagrešile in mnogo pripomogle, da se na Slovenskem čedalje bolj organizuje in prevzetna postaja tista stranka, ktera če prav ne z besedo, pa v djani trditi ne neha, da je slovenska dežela na nemških tleh. „Novice“ ali prav va prav dr. J. Bleiweis — če tudi ni več „Novicam“ odgovorni vrednik — je že večkrat sedanje Hrvaško: „tužna Hrvatska!“ imenoval in sedanjim tamošnjim poslancem nehrvaško politiko očital in njih nagodbo z Ogrji za „parte-list“ samostojnosti hrvaške razglasil.

Do zdaj je imel samo stola-ravnatelj pravico iniciative do napivanja zdravic. V društvu je vladal ustavni monarhizem. Da se pa tudi drugim gostom prilika ponudi, kakšno zdravico napiti, ze monarhizem s privoljenjem društva odstrani in mesto njega republika vpelje. Stolaravnatelj položi svojo oblast nazaj v roke društva, od kterega mu je podeljena bila. Eden gostov se mu na zadnje v ime celega društva zahvali. Tudi Fiskus se odpusti. Od sedaj more vsak gost napijati zdravice kake in komu hoče. Predno pa hoče kdor govoriti, si mora v pričo društva z nekoliko požirki „jezik prati,* drugače mu ni dovoljeno. Navadno se zdaj prinese tako zvani „bilikum“ alj dobrodošljica na mizo, to je kupica, ki drži časih še čez polič. Vsaka družina v Zagorji ima svojo še od očakov podedovano dobrodošljico. Časih ima ta posodica kaj smešne oblike. Tako sem jaz enkrat iz stekljene opanka dobrodošljico pil. Tuj gost, ki še ni bil nikoli popreje v hiši, mora dobrodošljico na dušek izpititi; Sam domačin jo pred njega postavi in natoči. Če se dobrodošljica na dušek ne izpije, se ima to za sinustrum omen. Je tedaj bogme treba meh dobro s sapo napolniti, preden se dobrodošljica na usta nastavi. Po izpitji dobrodošljice poda domačin novemu gostu roko, ga poljubi na oboja lica, ter mu razloži kake pravice je s tem dosegel, kaj je hišni gost postal, da naime sme vsikdar in nepozvan v hišo priti, ter se za pokrito mizo vsesti. Če je domačin šaljivec mu še svakovrstne druge predprave nasteje, ki časih celo društvo v smeh pripravijo. Preširok bi mi postal ta spis, če bi hotel ves tak govor napisati. Sploh se v takih društvih rado na to dela, da se novi gost kolikor mogoče napije. Da si še tako trdno sklenil, se ne preopiti, vse ti ne bo nič pomagalo. Izgovarjaj se kolikor se hočeš, da ne smeš piti, da ti vino škoduje, vse je zastoj. Popevalo se bo okrog tebe, kupice nudile, in če še ne piješ, se bo nazadnje reklo, da je to razžalba za domačina. Za celo društvo, za vino in Bog ve kaj se in ti si razorožen, podati se moraš pa piti. To je že tako! Če si v Rimu se pravi, moraš po rimski živeti, če si v Zagorji pa zagorski. Nemec pravi: ländlich sittlich. Pa nič se ne boj, da te bo vino pred društvom osramotilo, V tem obziru niso v Zagorji ljudje Catones censors. Kader se pa dobrodošljica ne pije, prinese se malo manjša kupica, ki pa tudi izpod merice malokdaj drži, tako zvani „vandarček“ ali popotnica. Popot-

— Naj primeri dr. Bleiweisov organ Slovencev stanje s hrvaškim v narodnem, političnem, avtonomnem, materijalnem ali katerem koli obziru; naj primeri sužne Slovence čitbraše s Hrvati, ki se, dasiravno so po krivi politiki sedanjih poslancev iz magjarski enake neodvisnosti in samostojnosti v magjarsko prikripino zapeljani, še zmeraj lahko proti nam svobodnjaki imenujejo; naj primeri vrli značaj slov. naroda, kakor se je zlasti pri nepozabljivih predlanskih volitvah in pri lanskih taborih tako lepo razodel in pokazal, da slovenski narod, od kar se zaveda narodnosti svoje, ni več od vetra sem ter tje majan trst, ampak stanoviten in važen faktor, na kterega morajo državnj oblasti, še bolj pa njegovi lastni zastopniki obzir jemati, in se ne zadovoljiti z mrvicami, ktere bi nam milost v naši deželi gospodujočih narodnih nasprotnikov privoščila, marveč polno ravnopravnost neprestrašeno zahtevati, prepričani, da na narod slovenski zidaje ne zidajo na pesek, ampak na trdno skalo, in značaj slovenski naj primeri dr. Bl. organ z obnašanjem slov. drž. poslancev, od kar so v soglasje z dualističnim reihsrathom stopili, in s svojim lastnim vedenjem proti temu oportunistemu obnašanju, vsled kterega niso Slovenci, dasiravno so svojo nalogo pri volitvah slavno rešili in si svoje nabolje rodoljube za poslanci izbrali, razen večih davkov ni za las bolji od nesrečnih Slovakov, ki niso v razpuščenem peštanskem zboru ni enega narodnjaka za poslanca imeli. Naj pomisli, kako Slovincem, ki te bibalze-politike odobravati ne morejo, očita, da so nezreli politični otročaji, ki od svoje vroče krvi zapeljani časopisne škandele delajo, in preveč razsajajo, namesto da bi se od njega praktične modrosti učili: — potem, če kolikaj, hladnokrvno in objektivno te reči preišljuje, moral bo sam spoznati, da mu ne kaže hrvaških magjaronov obsojati in grajati.

Ko bi nam slovensko oportunistvo vsaj toliko dobrega dalo, kolikor magjaronstvo Hrvatom, bi lahko Slovenci, primerjaje to s sedanjo mizerijo, veselja poskakovali, ker potem bi bili Slovenci v političnih, sodnijskih in šolskih zadevah od dunajskega ministerstva neodvisni in samostojni, ko Hrvatje od peštanskega, in uradnike si bi za te zadeve sami volili, pa ne celo kopo, ampak le toliko, dobro plačanih uradnikov, kolikor jih je zares potreba, sicer bi imeli Slovenci Hrvatom in Ogrom enako pravico, po preteku treh let jih odstaviti in prave narodnjake na njih mesto postaviti itd. itd. — Od vsega tega ni pri nas duha ne sluha, temveč pri nas vlada, kakor na Ogrskem in Hrvaškem do l. 1861, še zmerom v vsegamogočna, nenarodna, nemškutarska stranka, ktera se v poslednjem času, od kar figura v ustavi tudi glasoviti 19. §. ni za las poboljšala, temveč se ravno od tistega časa, ko so se naši tako imenovani „stari“ z „Novicami“ vredna oportunske limanice vsedli in razpor v narodnem taboru napravili, še le prav obilno pohujšala, česar so le tisti krivi, ki so razpor med poprej tako lepo složno narodno stranko napravili, ko da bi ne vedeli, da „duohus litigantibus tertius gaudet.“ Stranki, ktere so se Hrvatje in Magjari že zdavnaj rešili, je naš slovenski jezik „eine gottverfluchte sprache;“ slovenski spisi „schmier und quark“; če Slovenec nemški umé, izgubi po mnenji privržencev te stranke pravico do ravnopravnosti slovenske, in ne sme več slovenskih razsodeb, odlok itd. zahtevati. Kaj bi rekli nemščine zmožni Hrvatje in Magjari, če bi se tudi ž njimi mutatis mutandis tako ravnalo? (Dalje prih.)

Iz državnega zbora.

Govor dr. L. Tomana pri besedovanji o dež. bramb.

Tudi jaz se čutim primoranega nasproti izpeljavam gospodov na levi strani konstatirati, da kakorkoli že tudi v tem vprašanji glasujemo, tudi nas enak patrijotizem navdušuje, da so naše misli gledé materijalne ustano-

nica potuje po celem društvu od gosta do gosta, dokler se zopet do prvega ne vrne. Vsakemu gostu, pred kterem popotnica stoji, se kaka napitna pesem zapoje. In še le rano v jutro se časih društvo razide popevaje tisto pesem, ki ima pri vsakem stroku refrén:

Le pijmo ga, le pijmo ga
Še do dana beloga!

V Zagrebu.

— P.

Poslednji bosanski kralj.

(Zgodovinsko-romantičen obraz; česki spisal Prokop Chochaloušek, poslovenil Podgoričan.)

IV.

(Dalje.)

Vojakeja se nasmehne, rekoč: „Presneto, kaj iz debelega pezdirja ste možki, le z leskečim očesom razodevujete srčne skrivnosti; le zahtevate, da bi se z zarobljeno besedo oskrnil sezvuk sprijaznenih duš, poprej vam ni jasno v glavi, poprej ne verujete.“

Kraljica jej z roko zakrije oko.

„Oh, tako tedaj!“ — odmajujejo dvorniki z glavami in čudijo se, ker je tako na enkrat mrena olupila se jim z oči. „Gledite, kako brz je našlo odškodnino! Pogrebne sveče za prvim možem niso dogorele, kdo bi bil menil to!“

Nekteri zgibljejo z ramami, kakor bi hoteli omeniti: „Kedaj smo že slutili to!“

„Ali si čul, strije?“ — povpraša vojevode Tomažević in nasmehne se.

„Še to uro se odpravim na pot, kralj,“ odgovori ta radosten, „zvezda blagostne nade, ta mi bode pa vodnica, in ko pridem nazaj, do takrat že dogori pogrebna luč, potlej —“

Kosarevna mu ne pusti izgovoriti; obrne se k Vojakeji in omeni: „Čas je že, da idem, zato da sama še pomolim za dušo rajnega moža!“ —

„Luč kraljici, luč!“ — vsklikne Tomažević — ves postrežljiv plemičem, ki pri vratih čakajo ukaza.

vitve deželne brambe celo različne od misli onih gospodov, katerih izpeljave se morejo po moji sodbi samo na stoječo armado nanašati.

Ako hoče poslanec Schindler dokazovati, da je bilo avstrijsko orožje zmagonosno, dokler je bilo enotno, centralistično, nekako „avstrijsko“ po razredih vse armade, ni to po zgodovini nikakor resnično. Predaleč bi seglo, ko bi hoteli dokazati, kedaj in zakaj je naša iz toliko kronovin in dežel sestavljena država bila zmagonosna proti velikim in mogočnim sovražnikom, kedaj pa in zakaj ne; pa že v prejšnjem stoletju bi zadel na dobo, ko Francija ni napovedala vojske „Avstriji“, ampak kralju ogerskemu in češkemu, in ko ste se te deželi z drugimi kronovinami in deželami vred vojskovala.

Gospoda! Ako trdite, da nasprotujemo temu, da bi se sinovi naših narodov asentirali pod avstrijskim orlom, temu ni tako. Nam je gotovo toliko na tem, da se Avstrija ohrani, kakor onemu narodu, čegar govorniki so poprej avstrijski patrijotizem posebno v zvezi z njihovimi mislimi o deželni brambi povdarjali. Kakor da bi bil vsakdo, ki ima o tej stvari drugačno prepričanje, brez tega avstrijskega patrijotizma; nam je ravno toliko do Avstrije, ker je naša eksistenca zvezana z eksistenco Avstrije, ker čutimo da je naša eksistenca v nevarnosti, ko bi se pogubila Avstrija.

Tudi denes slovanski narodi tako mislijo, kakor so nekdanj mislili: ko bi Avstrije ne bilo, morali bi jo napraviti. To vam smem z vso resnobo povedati.

Ako pa je kaj resnice v tej stvari, ako se ima preiskavati, kedaj je bilo zmagonosno avstrijsko orožje od l. 1804 sem — kajti še le od tega časa sem se sme govoriti avstrijskem cesarstvu — in kedaj ni bilo zmagonosno, in kaj so vojaški strokovnjaki sami iz teh okoliščin sprevideali, naj Vam bo povedano, da so po zgubljenih bitvah pri Solferini in Maženti dobro spoznali, da je ravno raznarodenje v armadi, t. j. mešanje vseh elementov armadnih bilo krivo teh nesrečnih bojev in rezultatov, in da so jeli skrbeti, kako bi se popravilo, kar so bili pregrešili do leta 1859 in da bi se bili pri „Sadovi“ drugače obneslo, ko bi se to pravo spoznanje poprej ne bilo toliko časa tako žaljivo zanemarjalo. Gospoda! Ne samo pod nemško zastavo so se bili srečni boji za Avstrijo. Ravno gospodje na desni strani te zbornice bi mogli povedati, da je prišel Sobieski s poljsko zastavo in rešil Dunaj Turkov, in mi bi mogli reči, da smo cela stoletja odganjali Turke od avstrijskega osrčja in ravno z deželno brambo, katero smo sestavljali v Kranjski, Koroški in Štirski. In ako denes trdimo, da bi bila deželna bramba mnogo boljše vrejena, ko bi bila teritorijalno in da tako rečem tudi narodno samostojna, izvira to iz prepričanja, da se da ojačiti in navdušiti le vojska, katero voditelji nagovarjajo v jeziku, kterega ona umé, tako da se ljudje, rekel bi prav za praz za svojo domovino vojskujejo.

Nisem hotel govoriti o tem, pa izgovorite me, če po vsem prejšnjem omenjam naj slabše strani v avstrijski armadi ni organizaciji. Kaj je vzelo avstrijski armadi vso moč? To, da se je sprejemalo mnogo tujih, posebno nemških elementov v avstrijsko, večidel nenemško armado, in ti elementi so brzoma postali častniki in prišli do vseh drugih poslov in služeb, drugi pa so se prezirali. V mirnih časih se mogli taki tujci enoto armade dobro reprezentirati, ob vojski pa, ko je treba vojake v jeziku nagovarjati in navduševati, kterega umejo, takrat ni bilo naj potrebnjših elementov, ker voditelj ni znal govoriti z vojakom v jeziku, temurazumljivem. Nimam nič proti tujim elementom, a armada brez navodnostine bo nikdar zmagonosna; in če nas tudi avstrijska ideja navdušuje, in če tudi želimo da bi ta vkupna ideja navduševala tudi posamezne oddelke in deželno brambo, vendar ne bomo vstvarili močne deželne brambe, ako ne tako, kakor jo oče vstvariti in jo nasvetuje odborova manjšina:

Moči ne daje enota, katero vstvarja kaka sistema, ampak, gospoda

„Tako srečna sem bila v družini s teboj, kraljica jasna!“ — izpregovori Vojakinja prav ponižno in pokorno, „in nadejam se še več takih veselih ur, da me ne bodeš zametala, gospa kraljica,“ — razodene jej in prikloni se. Rada bi roko poljubila kraljici, v kraljica se nagne k svoji nekdanji tekmici, okrog vratu ovije jej roke, poljublja jo in polglasno opazi: „Bodi moja prijateljica, ti si modrejša, nego sem jaz, brez tebe — ne našla bi povsodi pravega pota v svojem življenju.“

Obrne se in hoče oditi. Vojevoda Radić kleči pred njo. „Z Bogom, kraljica, moja gospa!“ poslovi se ginjen, „z Bogom, da se radostnejša zopet vidiva!“

Kraljica obstoji; ozre se po nazočem dvorništvu, ki preži va-njo; srd in sramozljivost jej spreleti obličje in rudečica polije ga.

„Bog bodi s teboj, vojvoda!“ — ogovori ga in mogočno dvigne glavo, „gotovo tvoja služabna zvestost kralju in domovini ne boče zastonj!“ Segne mu v roko, Radić pak jo goreče pritisne k svojim ustnim, tem gorečejše, zato ker je začutil, da je kraljica tudi stisnila mu roko, da-si le iz hvaležnosti.

Z glavo mogočno po konci kraljica zapusti dvorništvo in odide iz obednice.

Že debelo uro je kraljica sama v svoji sobi. Kakoršna je prišla iz obednice, taka zdaj sedi tu pri mizi, kjer gori voščena sveča vso uro nevtrnjena, in rudečo svitlobo lije po sobi. V roki ima molek in prebira perle, ali, pozna se jej, da ne moli; tudi moža nima v mislih, vse kaj drugega moti njeno dušo in kali vsakoršno drugo misel. Čelo — kmalu se jej pooblači, kmalu razjasni, in prsi — zdaj se jej grudijo tako, kakor se razburjeni valovi dvigajo na jezeru, gorak del jej veje iz ust, zdaj se zopet ože, tako, da jej sape zmanjkuje, zdaj na glas ječi, kmalu zopet pokojno diše, kakošna misel jej obhaja dušo.

To trenotje konj topotne in pekeče na dvorišči. Nevoljna se vspne kraljica, s poluodprtimi usti gleda skozi okno, kakor bi temo hotela prozreti. Pa kmalu zopet strmi pred-se in vleče na uho. Že čuje konja peket pred samostanskimi vrati in potlej dalje in dalje, naposled pak ne več. — Sede zopet na stol. „To je bil on!“ — šepne in desnico, ovite z molkom, pri-

moja: Zadovolite vsem narodom avstrijskim, potem se Vam tudi ni bati nasveta odborove manjšine in reči moram, da se čudim, kako se mora deželna bramba, kako se more črna vojska v Avstriji nasvetovati, predno je resnica postala sprava med avstrijskimi narodi. Zadovolite avstr. narodom, potem se Vam ni bati tenaravne podlage za krepko deželno brambo. (Pravo! Pravo! v desnem središči.)

Dopisi.

Iz Hrvaškega 17. marca [Izv. dop.] Nj. Veličanstva kralj in kraljica sta odpotovala, svečanosti so pri kraji, v Zagrebu in drugod se razdejavajo slavoloki, se podirajo mlaji, se shranjevajo razobešene zastave, in čez nekoliko dni bo ta previsoki kraljevi obisk samo še v našem spominu živel! Iz Belovara smo čuli, da je Nj. Veličanstvo kralj proste krajišnike vprašal, kaj bi raje: ali vojniki ostali, ali pa se s „civilnom bračom“ pod eno upravo zedinili? Krajišniki so mu na to odgovorili, da hočejo pri današnjih zadevah raje ostali vojniški krajišnici, ker ne bi mogli tolikega davka zmagati, kolikor ga morajo Hrvatje pod civilno upravo stoječi plačati. Ta odgovor baš ni kompliment za današnjo upravo civilne Hrvaške. Čuli smo nadalje tudi to, da je naš kralj krajišnikom obetal, da se bodo v Belovaru in v Gospiću gimnazije osnovale; samo da bi to skoro bilo! V Zagrebu se je Nj. Veličanstvu zmed vseh javnih zavodov naj bolj velika realka prikupila. Potem ko jo je v vseh njenih predelih pregledal bil, je svoje zadovoljstvo s tem izjavil, da jo je cvetoč zavod imenoval. Ta svoj izrek je pozneje s tem djansko potrdil, da je profesorju Ivanu Stožirju (Slovenec iz Štajerske) podelil zlati zaslužni križ s krono. Gotovo bo vsakega Slovenca veselilo slišati, da na veliki zagrebski realki je med profesorji šest Slovencev. Redov in križcev pri nas ni bilo toliko porazdeljenih, kolikor se je od neke strani pričakovalo. Marsikteri, ki so že sanjali o pripetem na prsih znamenji odklikovanja, so bili celo osupljeni, ko svojega imena med odklikovanimi niso našli. Julček ni dobil nič, Vilček nič, Cenek nič, Matek nič, Ante nič, Majstor nič, od sakre familije požeške nobeden nič, in še mnogo kateri drugi nič, ki je za gotovo računil, da bo kaj, posebno če je svoje zasluge stečene pri ustanovljenji nove ere v obzir vzel. Naj bolj mastni öhlfarb — Magjaroni — da se upotrebim izraza pokojnega Pavlekovića — so pri tej delitbi redov in križcev praznila rok ostali. Svet si pri nas tega z ničem raztolmačiti ne vé! Neodlikovani se čudno spogledovajo, na skrivnem Raucha kolnejo, ker jih ni za odklikovanje predložil, o nezahvalnosti kričijo, in že o maščevanju mislijo. To bodo še lepe komedije. — Tisti odbor našega sabora, ki je pretresoval osnovo ustrojstva naše avtonomne odgovorne vlade, dogotovil je že bil ta svoj posel, in po njegovem elaboratu — se ve da na komando Andraš-Bedečkovića — bi bila vsa peza naše bodoče vlade položena bila v naše, vsled nagodbe brezportefelno, ministerstvo v Pešti, in zicer na škodo banskega delokrožja. Ta elaborat je bil že za končni pretres v plenumu sabora gotov. Naenkrat pa pulne drugi veter. Dotični odbor je dobil opet nalog, da ima osnovo vlade tako pomeniti, da vse prerogative, ki jih je bil v svojem elaboratu že banstvu vzel in ministerstvu dal, zopet ministerstvu odvzame in banstvu povrne, ali z drugimi besedami, da osnovo vlade na temelji z Magjari sklopljene nagodbe ne pa izven nje postavi. — Drugi odbor bi se bil takemu zahtevanju branil, in svoje prepričanje, svojo neodvisnost povdarjal; ali naš odbor je lepo ubogal, ker drugače ne more, ter brže bolje vse tako premenil, kakor je bilo zahtevano in zaukazano. Pravijo, da je to Beustovo maslo; pravijo, da je s tem hotel svojemu tekmeču Andrašiju nos zavilhati. Če je to res, potem je očito, da še zmerom

tisne na sree. Solza jej zaleskeče na obrveh in bolesten smeh poigra okrog ust. „Jaz srečna...!“ — šepče dalje, „kam me to grešno koprnjenje žene? — Grešno?“ — povzemo in odmajuje z glavo. „Oh! Saj ne morem drugače, ker se ljubezen zopet vnelje mi v sree. Menila sem, da je moje sree že mrtvo vsem nadam svoje mladosti, ali zopet se je kar na enkrat vnel v meni ogenj mladostnih let. Zopet vstajajo iz groba želje in nade — oh, saj sem najpoprej ljubila njega!“ A umolkne in molči nekoliko časa; veseli spomini so jej privabili smeh na obličje, žarko radost v oko, leskečo blagost na čelo. Ali vendar-le, kar na enkrat se jej zopet pooblači obličje. —

„Prav kazen!“ — jekne, „slušala sem svojega očeta, postala kraljica, žena poljubljena, ali blagostnega moža, ki mi spomin nanj zmerom bode v živi česti. Ali še le umrl je, pa se mi že grešne misli vneljejo v sree — grešne,“ zaječi še enkrat, „in le maločasa še, pa mi do cela ugasne spomin na-nj. Mati Božja, oh!“ — vklikne glasno, „pomoz mi, da se mi ne utrne ta spomin, da ne onečestim imena svojim prededom!“ — in kakor bi se hotela iznebiti teh misli, jame brž glasno moliti na molek.

Na enkrat jo tih šumot v čumnati od strani ob zidu izdrami iz goreče molitve. Čudo: kako se giblje stena; zdajci se duri odpro, da vidi na dolgi, s plamenicami razsvitljeni mostovž, in nek vojniki stopi v čumnato.

„Ilija!“ — vsklikne kraljica zavzeta in tresse se od strahu.

„Za Boga vendar; nikdar tako glasno ne govori!“ — posvari jo in ne premakne se z mesta.

„Kodi pa si prišel k meni in zakaj zdaj?“ — vpraša ga kraljica z drhtečim glasom: ne more zatajiti svojega strahu.

„Samo opat in jaz — le midva znava ta skrivni mostovž, pa kralj Štefan je tudi vedel!“ — odgovori Ilija, „in jaz sem poskrbel tako rekoč, jasna kraljica, da si dobila to izbo, ki je tudi kralj Štefan imel jo, bivajoč v Sutisci!“

(Dalje prih.)